

УДК 7.04:692.23:745/749 (477.86-21) "1920/1930"
 DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/38-2-3>

Галина КОМАН,
 orcid.org/0000-0003-3935-8870
 старший лаборант кафедри методики викладання образотворчого
 і декоративно-прикладного мистецтва та дизайну
 Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
 (Івано-Франківськ, Україна) galyna.zaletska@gmail.com

ДЕКОРАТИВНІ ЕЛЕМЕНТИ В АРХІТЕКТУРІ СТАНІСЛАВОВА 1920–1930-х рр.

У статті висвітлено стилізові особливості декоративних елементів архітектури Станіслава 1920–1930-х рр. Внаслідок руйнування, заміни оздоблювальних елементів споруд відбувається нівелювання стилістичних рис архітектури сучасного Івано-Франківська. Цим викликана потреба у глибокому вивченні та науковому аналізі ще збережених деталей архітектури.

Простежено риси зародження стилю ар деко на прикладі кількох громадських та житлових споруд Станіслава початку ХХ ст. У статті висвітлено основні тенденції розвитку урбаністичної сфери міста, які сприяли його розбудові як у центральній, так і в периферійній зонах та появі архітектурних об'єктів у новій стилістиці. На зміну чуттєвих, натуралістичних, примхливих рис архітектури стилю сецесії прийшли лаконічні, стримані, чіткі форми стилю ар деко.

На основі систематизації та узагальнення результатів натурних обстежень архітектури Станіслава міжвоєнного періоду виявлено характерні композиційні особливості та мотиви архітектурного декору в стилі ар деко. Визначено, що домінуючими декоративними елементами в архітектурі міста цього періоду були: геометризований кований метал, «діамантовий» руст, ліпний декор у вигляді рельєфних фризів чи окремих деталей, членування фасаду пілястрами чи аркоподібними заглибленнями. Серед мотивів часто зустрічаються мотиви павутини, зигзагоподібні елементи, стилізовані барокові завитки. Варто сказати, що декоративні елементи підпорядковуються загальній архітектурній формі. Оскільки для стилю ар деко характерним є стилізування форм архаїчних культур, у Станіславі є зразки архітектурного декору з мотивами давньоєгипетського, давньогрецького мистецтва з модерністичним трактуванням.

Результати дослідження можуть бути застосовані для подальшого вивчення особливостей декоративних елементів архітектури Станіслава.

Ключові слова: ар деко, декоративний елемент, декор, фасад, Станіславів, стилізові особливості.

Halyna KOMAN,
 orcid.org/0000-0003-3935-8870
 Senior Laboratory Assistant at the Department of Visual Arts,
 Decorative and Applied Arts, and Design Methods of Teaching
 Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
 (Ivano-Frankivsk, Ukraine) galyna.zaletska@gmail.com

DECORATIVE ELEMENTS OF THE STANISLAVIV'S ARCHITECTURE OF 1920–1930s

The article highlights the stylistic features of the decorative elements of Stanislaviv's architecture of the 1920s and 1930s. As a result of the destruction and replacement of the finishing elements of the buildings, the stylistic architectural features of contemporary Ivano-Frankivsk tend to be lost. This situation caused the need for in-depth study and scientific analysis of the architectural elements that still remain intact.

The features of the origin of the Art Deco style are traced on the example of several public and residential buildings of Stanislaviv of the early XX century. The article highlights the main trends in the development of the urban sphere of the city, which contributed to the development of its central as well as peripheral areas, and the emergence of architectural objects in the new style. The sensual, naturalistic, capricious features of Art Nouveau architecture have been replaced by laconic, restrained, clear-cut forms of Art Deco style.

On the grounds of systematizing and generalizing the results of full-scale testing of Stanislaviv's architecture of the interwar period, the characteristic compositional features and motifs of architectural decor in the Art Deco style have been revealed. It has been found out that the dominant decorative elements in the architecture of the city of this period were: geometric wrought metal, "diamond" rust, stucco decoration in the form of relief friezes or individual details, the division of the facade by pilasters or arched recesses. Cobweb motifs, zigzag elements, stylized baroque curls are the common motifs. It should be noted that the decorative elements are subject to the general architectural form. Since the Art Deco style is characterized by the stylization of forms of archaic cultures, Stanislaviv has examples of architectural decor with motifs of ancient Egyptian, ancient Greek art with a modernist interpretation.

The results of the study can be used to further study the features of the decorative elements of Stanislaviv's architecture.

Key words: art deco, decorative element, decor, facade, Stanislaviv, stylistic features.

Постановка проблеми. Архітектура Станіслава (Івано-Франківська) міжвоєнного періоду 1920–1930-х років сформувалася під впливом таких історико-соціальних та культурних факторів, як необхідність відбудови руйнувань після Першої світової війни, збільшення чисельності населення та посилення нових модерністичних тенденцій, серед яких – утвердження стилю ар деко. Під час натурних обстежень будинків Івано-Франківська зазначеного періоду виявлено, що художні особливості декоративних елементів в архітектурному середовищі міста потребують додаткової уваги і мистецтвознавчої оцінки, оскільки його художні складники впродовж останніх років зазнають різючих змін або взагалі втрачаються.

Аналіз досліджень. Дослідженню типологічного і стильового розмаїття архітектурного декору зазначеного періоду присвячена низка українських та зарубіжних наукових праць. Так, декоративно-експресивній течії в польській архітектурі 1908–1925 рр. присвячена теоретична праця А.К. Ольшевського (Ольшевський, 1967); еволюцію пластичної мови стилю ар деко у вітчизняній архітектурі кінця 20–50-х рр. ХХ ст. простежено в кандидатській дисертації І. Крейзер (Крейзер, 2004). Важливу аналітичну інформацію про стиль ар деко в мистецтві Львова міжвоєнного періоду подає А. Бенцекова, у кандидатській роботі якої вперше робиться спроба комплексного висвітлення характеру й еволюції стилю ар деко в Західній Україні. Зокрема, авторка здійснила ґрунтовну систематизацію та класифікацію пам'яток ар деко у Львові (Бенцекова, 2006).

У публікаціях В. Ясієвича та В. Чепелика 1980–90-х рр. основна увага прикута до проблем української архітектури другої половини ХІХ – початку ХХ ст., означено основні напрями будівництва та висвітлено принципи стилістичних вирішень житлових і громадських будівель міжвоєнного періоду.

Особливості архітектурного ковальства кінця ХІХ – початку ХХ століть у мистецькій спадщині Івано-Франківська проаналізовано в кандидатській дисертації Н. Качковської, в якій розкрито роль кованого металу як архітектурного декору у формуванні композиційної цілісності окремих будівель та міського середовища загалом (Качковська, 2019).

Дослідження основних принципів архітектурно-композиційних вирішень житлових і громадських будівель Станіслава міжвоєнного періоду проведено Л. Грицевичем, Б. Губалем та Н. Бабій, І. Гаркотом, І. Калиновською, В. Шпільчаком.

Проте огляд праць, присвячених архітектурі Станіслава 1920–1930-х рр., дає підстави стверджувати, що питання декоративних елементів в архітектурі Станіслава є маловивченим, а тому потребує наукового дослідження й актуалізації, передусім з огляду на те, що їхні стилістичні особливості втрачаються внаслідок руйнувань, заміни, реконструкцій, що призводить до нівелювання стилю в архітектурі сучасного Івано-Франківська.

Метою статті є розкриття художньо-стильових особливостей декоративних елементів у спорудах Станіслава періоду ар деко як своєрідного явища в архітектурі регіону. Використано загальнонаукові методи аналізу: натурні обстеження, узагальнення, типологізація.

Викладення основного матеріалу. З кінця ХІХ століття у Станіславі прискорились урбаністичні процеси, активізувалось будівництво, внаслідок чого з'явилися нові житлові квартали, нові громадські споруди як у середмісті, так і в периферійних зонах. Пожвавлення у галузі архітектури було спровоковане зростанням кількості населення, численними руйнуваннями під час Першої світової війни, приєднанням територій передмість до Станіслава. З 1867 р. місто стало центром округу в Королівстві Галиції і Лодомерії (Полек, 1994: 89), а в 1920 р. утворено Станіславівське воєводство, яке, як і решта земель Східної Галичини, перебувало під протекторатом Польщі (Комар, 1997: 236 – 242). Тож розвиток станіславівської архітектури певною мірою зазнав впливу польських культурно-мистецьких тенденцій, які швидко поширювалися через численні фахові архітектурні та мистецькі видання, що розповсюджувалися на теренах Східної Галичини. Впровадженню архітектурних, інженерних знань, теоретичних розробок педагогів-архітекторів, сприяли спеціалізовані видання, такі як віденські «Bautechniker», «Architektonische», варшавські «Architektura i Budownictwo», краківський «Architekta», станіславівський «Kurjer Stanisławowski». Як у названих часописах, так і на сторінках львівського «Czasopisma technicznego» висвітлювалися проблеми загальноєвропейських пошуків нових архітектурних форм, декоративного мистецтва, пов'язаного з архітектурою.

Поштовхом для подальшого розвитку архітектури стали виставки, ярмарки, які відбувались у містах і містечках, рівень архітектурної освіти, діяльність мистецьких товариств та архітектурно-будівельних фірм. Наприкінці ХІХ ст. у Станіславі відкрились навчальні заклади, де учні навчались будівничого ремесла під керівництвом кваліфікованих майстрів. Крім цього, в місті

зосередилось чимало ремісничих підприємств, які виготовляли архітектурні деталі. Так, у місті навіть працювала філія однієї із провідних віденських фірм «End i S-ka» (Комар, 2008).

На початку ХХ ст. у Станіславові діяв будівельний комісаріат, підпорядкований Львівській будівельній дирекції, який здійснював нагляд за спорудженням будинків в місті (Гаркот, 2017: 35).

Архітектура міжвоєнного періоду витіснила утвердженій наприкінці 1890-х – на початку 1900-х рр. сецесійний стиль, який поширився із запізненням на терени Східної Галичини, порівняно з іншими європейськими містами. Варто сказати, що стиль сецесії був досить популярним на цих теренах, і в Станіславові збереглися його численні зразки. Після Першої світової війни ідеологію Австро-Угорщини, що в архітектурі міст Східної Галичини втілювалася у прокладанні проспектів, будівництві архітектурних комплексів, громадських споруд, змінює ідеологія республіканської Польщі, де культивувалися модерністичні практики.

Колискою стилю ар деко був Париж. Тут у 1925 р. пройшла міжнародна виставка під назвою «Міжнародна виставка сучасних декоративних і промислових мистецтв», яка й дала початок новому стилю. Ймовірно, суспільні настрої, які панували після Першої світової війни, сприяли тому, що на зміну чуттєвому, натуралістичному, примхливому стилю сецесії прийшов стиль ар деко з його геометризованістю, лаконічністю, симетричністю. Цей напрям знайшов своє відображення в декоративному мистецтві, моді, живописі та архітектурі. На західноукраїнських землях цей стиль набув найбільшої популярності в 1920–1930-х рр.

Витоки нового стилю ар деко у Станіславові проглядаються в творчості архітектора Фредеріка Януша, автора кількох пізньосецесійних споруд у місті, художні особливості яких характеризуються ясністю, лаконізмом, домінуванням архітектурної форми над декором. Його не випадково називають автором перших «хмарочосів» у місті, адже дві кам'яниці, що збудовані на початку теперішньої вул. Незалежності, були першими п'ятиповерхівками у місті (Головатий, 2003: 113–114). У будівельній фірмі «York» Ф. Януш запроєктував такі архітектурні об'єкти: кам'яницю Кароля Гальперна по вул. Шопена, 9 (1909–10 рр.), кам'яницю родини Хованців на куті вул. Д. Вітовського і Незалежності (1910–1911 рр.), кам'яницю Гаусвальдів на вул. Незалежності, 11 (1909–1910 рр.), готель «Австрія» (нині «Дністер») на куті вулиць Січових Стрільців і Шевченка (1911–1913 рр.) та інші. Ці споруди є першими зразками тенденцій модер-

нізму у місті. Заслугове на увагу асиметрична у плані кам'яниця Гаусвальдів. Конструктивно-раціоналізований фасад цієї споруди акцентовано півкруглим еркером наріжної частини будівлі, потужними консолями, з'єднаними між собою балконами; доволі висунутий карниз увінчує будівлю. З плином часу плоский дах кам'яниці втратив презентабельний бельведер та фігурний парапет з боку вулиці Незалежності. Вертикальні тяги на поверхні еркера підсилюють вертикалізм кутової частини будівлі. Фасад уздовж вулиці Вітовського прикрашений стрічкою карнизу, галереєю із кованими решітками двох видів на рівні другого та п'ятого поверхів. Металеві огороження геометризовані, лаконічні, складаються із поєднання прямокутних та овальних елементів. Довершеності в оздобленні будівлі надають чоловічі, жіночі та дитячі статуї. Існує кілька припущень щодо їх авторства. Зокрема, івано-франківська дослідниця Жанна Комар вважає, що ці скульптурні твори виконав Зигмунд Курчинський (автор скульптурного оформлення багатьох львівських споруд) (Слідами старого Станіслава. Кам'яниця Гаусвальда). Особливістю цих робіт є схематичне, узагальнене трактування рельєфної поверхні, без притаманної для сецесії деталізації.

У Станіславові перші вияви стилю ар деко з'явилися і в житлових кам'яницях. Одним із перших таких зразків можна вважати Г-подібну кам'яницю Гальперна, що на вул. Шопена, 9. За твердженнями дослідниці Ж. Комар, ця будівля теж збудована за проектом Фредеріка Януша. Так само вважають автори книги «Станіславів – Івано-Франківськ: місто давнє і сучасне» В. Шпільчак та М. Головатий (Шпільчак, Головатий, 2011). Фасад будівлі має лаконічний архітектурний декор. Поверхня стіни членована пілястрами, восьмикутними заглибленнями у вигляді медальйонів, смугами діамантового русту вздовж вікон третього поверху. Балконні огороження другого та третього поверхів стримані, з декоративними елементами – трикутниками, вписаними у прямокутники. Вхідний портал має фронтонне завершення, підтримуване пілястрами. Дверне полотно почленоване прямокутниками.

Характерним для тогочасного містобудування було створення житлових зон, де помешкання призначалися для працівників провідних державних установ. У Станіславові такою зоною була комплексна забудова території під назвою «Діброва» (район вул. Сорохтея, кінець паралельних вулиць Чорновола, Коновальця). Поодинокі зразки аналогічних будинків є також на вул. Бельведерській, 26, на вул. Львівській, 6 та 7, на вул. Бандери, 65,

на вул. Макаренка, 3. В архітектурному оздобленні цих одноповерхових помешкань із високим дахом і мансардною надбудовою використано такі характерні елементи: круглі виступи балконів та еркерів. Прикметним є фронтонне завершення центральної частини споруди, або мансарди, яке опирається на колони, стовпи або ж акцентоване знизу пілястрами. Привертає увагу форма такого фронтона-аттика, яка варіюється на основі трикутника, однак часто набуває плавних, схожих на волоти, параболічних форм, нагадуючи подекуди щипцеві завершення в стилі бароко. Акцентом їх фасадної поверхні є овальний отвір. В окремих формах проглядається стилістика рококо. Такою є опливова форма балкона із опуклою, розширеною нижньою частиною. В рисунку балконних решіток домінує зигзагоподібна лінія, яка внаслідок ритмічних повторів нагадує маскерковий орнамент. Крім того, часто зустрічаються вписаний у прямокутник овал та діагонально перехрещені лінії на перетині з колом. Прикметно, що серед меблів цього періоду можна бачити аналогічні фронтонні завершення, передусім на меблях габаритних форм – буфетах, сервантах, книжкових шафах та на дерев'яних футлярах годинників.

Штрихами стилю ар деко позначені кілька громадських будівель 1920–1930-х рр, зокрема, колишня клініка М. Козака і С. Робінзон-Козак на вул. Чорновола, 23 (1925–1928 рр.). Двоповерховий асиметричний фасад будівлі увінчує високий дах та мансарда з бароковим фронтоном-аттиком, боки якого плавно переходять у волоти, що опираються на низькі стовпи. Особливим є декоративне вирішення рельєфного карнизу, основу якого формують три ряди метричноповторюваних елементів, що нагадують пелюстки квітів. Другий поверх будівлі, який колись власники клініки використовували як власне помешкання, вирізняється півкруглим (округленим) еркером між мансардним приміщенням та балконом. Еркер прикрашений щільним ритмом кулястих та пелюсткоподібних форм, згрупованих у два ряди. Вхід із бічного фасаду вже давно втратив свій автентичний вигляд, проте в інтер'єрі будівлі ще збереглися елементи, які колись прикрашали стіни клініки. Такими є двошарові решітки сходових маршів вестибюлю, в середовищі якого домінують параболічні, скруглені лінії. Серед декоративних елементів решітки вирізняються мотиви фестонів та взаємоперехресних ліній, що утворюють мотив кришталика. Членування профільними смугами охристої стіни надає внутрішньому простору будівлі урочистості й статичності. Рельєфні периметральні лиштви обрамлюють віконні отвори.

Серед громадських споруд міжвоєнного періоду, які демонструють синтез стилів історизму та ар деко, вирізняється будівля першого в Станіславові звукового кінотеатру «Тон» на вул. Грушевського, 3, споруджена за проєктом архітектора С. Трелі в 1929–1930 рр. Східний фасад будівлі оздоблений віконними отворами із балконами трьох видів та високим аттиком. Композиція балконного огороження четвертого поверху – це геометричний орнамент із мотивами «павутини» та прямокутних елементів. Варто сказати, що мотив павутини, павука вважаються типовими для декоративно-прикладних виробів у стилі ар деко. Опукла форма кованого огороження балконів третього поверху оздоблена гірляндами із квітів та перехресними лініями. Пластика гірлянди досить стилізована, узагальнена. Такий мотив простежується в декорі інших споруд: житлових будинків на вул. Грюнвальдській, 2, на вул. Г. Крука, 6, вул. Шевченка, 31, на вул. Л. Толстого, 1. Смуга суцільного кованого огороження другого поверху створює простір у вигляді галереї та містить у композиційному вирішенні перехресні елементи, які також нагадують мотив павутини. Аналогічні ковані елементи дублюються на сходовій клітці в інтер'єрі будівлі, а також у кованих огорожах житлових будівель на Грюнвальдській, 2, на вул. Заклинських, 4. Високий фігурний аттик з півциркульним вікном має завершення у вигляді спрощених барокових завитків, що їх творці стилю ар деко нерідко варіювали у своїх композиціях. Із двох дверей східного фасаду збереглися лише одні та трикутний сандрик з овальним вікном іншого дверного отвору. На фото 2000-х рр. сім'ї Шкрібляк, власників сучасного кінотеатру «Люм'єр», який функціонує в цій міжвоєнній будівлі, заklenня овального вікна мало ромбовидний вигляд. Над цими дверима проглядається завершення у вигляді «діамантового» русту, яке часто зустрічається як декоративний елемент на будівлях міжвоєнного періоду. Східний фасад формують спарені колони іонійського ордеру й пілястри. В теперішньому інтер'єрі збереглися лише кесовані стелі та решітки сходових маршів, які ведуть до кабінетів адміністрації. На світлинах власників кінотеатру зображено й колишній декор сцени, ромбовидні плафони на стелі та двері залів з квадратними вставками. До наших днів збереглось членування стелі, хоча його для кращої звукоізоляції закрили тканиною. Варто сказати, що на початку 2000-х рр. власники облаштували внутрішній простір кінотеатру за правилами історичної обізнаності, застосувавши в дизайні інтер'єру мотиви та принципи

ар деко. Дизайнер Ігор Максимів, який виконував проєкт, детально ознайомлювався із тогочасними взірцями архітектури та декоративно-прикладного мистецтва, звідки і були запозичені композиційні, колірні та декоративні домінанти для оздоблення інтер'єру кінотеатру.

Варто сказати про споруду ратуші, яка під час Першої світової війни постраждала від артобстрілу та перебувала в аварійному стані. Тому з 1929–1935 рр. відбувалося будівництво нової ратуші за проєктом Станіслава Трелі. На фасаді ратуші збереглися такі архітектурні деталі: пілястри з «діамантовим» рустом, ліпнина з мотивами акантового листя з бароковими завитками. В 2021 р. завдяки ГО «Івано-Франківськ, який треба берегти» було відновлено двері центрального фасаду ратуші. Роботи здійснювались з урахуванням описів проєктної частини, яка збереглася в Державному архіві Івано-Франківської області. Це берестяні двостулкові двері з тахлями та заскленням із трикутних елементів фацетованого скла. Прямокутні видожені дверні ручки виконані із латуні та хрому.

Однією з характеристик стилю ар деко є його стилізаторські зразки на основі типових форм архаїчних культур. Серед архітектурного декору 1920–1930-х рр. нерідко можна розпізнати орнаментальні мотиви давньоєгипетського, асирійського, давньогрецького мистецтва. Прикладом є споруда на розі вул. Шевченка та Гординського, фасад якої прикрашають пілястри з лотосоподібними капітелями, або ж чотириповерховий житловий будинок по вул. Січових Стрільців, 35 з антропоморфним мотивом ліпнини, де поєдна-

лись елементи античної архітектури з ритмікою асирійських рельєфів.

Варто сказати, що стилістика ар деко простежується в архітектурному оздобленні низки споруд Станіслава: колишньої клініки доктора Гутта по вул. Франка, 17; колишнього будинку польських залізничників по вул. Грушевського, 19; житлового будинку по вул. Грюнвальдській, 2.

Висновки. Досліджуючи декор в архітектурі Станіслава міжвоєнного двадцятиліття, доходимо висновку щодо його своєрідності, яка полягає у домінуванні кованого металу (балконні решітки, огороження сходів), наявності ліпнини на фасадах, переважно у вигляді орнаментальних фризів, застосуванні «діамантового» русту на поверхні стін, членування фасадів арковими заглибленнями, пілястрами, в опорядженні вхідних приміщень в техніці террасо чи декоративною підлогою з керамічних плиток, у різноманітності аттикових форм, а також дверей фасадних стін та брам. Серед найпоширеніших мотивів архітектурних деталей зустрічаються мотиви павутини, гірлянди, розетки, медальйони, завитки, зигзагоподібні ритмічні повторення, мотиви перехресних чи метричноповторюваних овалів. Зазначимо, що декоративна деталь завжди узгоджена з архітектурною основою і підпорядкована їй.

Подальші дослідження в цій сфері слід спрямувати на встановлення авторства архітектурного декору станіславівських споруд 1920–1930-х рр., на визначення майстерень, ремісничих груп, що працювали в місті у вказаний період, на пошук аналогів в архітектурі інших міст краю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банцекова А.Є. Стиль ар-деко у мистецтві Львова міжвоєнного періоду : автореф. дис. ... канд. мист. Москва, 2006. 22 с.
2. Гаркот І.Т. Архітектура Івано-Франківська (Станіслава) міжвоєнного періоду 1920–1930-х років : монографія / за наук. ред. проф. Б. М. Тимківа. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2017. 228 с.
3. Головатий М.І. Будівничі старого Станіслава (1662–1939 роки). Краєзнавчий збірник на пошану Богдана Гавриліва. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2003. С. 113 – 114.
4. Качковська Н.Н. Архітектурне ковальство кінця XIX – початку XX століть у мистецькій спадщині Івано-Франківська : автореф. дис. ... канд. мист. 2019. 19 с.
5. Комар В. Спроби нормалізації польсько-українських відносин у другій Речі Посполитій. Українсько-польські відносини в Галичині у XX ст. : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Івано-Франківськ : Плай, 1997. С. 236–242.
6. Крейзер І. Еволюція пластичної мови стилю Ар Деко у вітчизняній архітектурі кінця 20-х – початку 50-х рр. XX ст. : автореф. дис. ... канд. арх. Харків, 2004. 22 с.
7. Полек В. Майданами і вулицями Івано-Франківська. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2007. 148 с.
8. Слідами старого Станіслава. Кам'яниця Гаусвальда, 2014. URL : <https://report.if.ua/uncategorized/slidyamystarogo-stanyslavova-kamyanyuca-gausvalda/> (дата звернення: 11.05.2021).
9. Станіславів – Івано-Франківськ: місто давнє і сучасне / В. Шпільчак, З. Соколовський, М. Головатий; фотограф І. Шутурма. Львів: Світ, 2011. 296 с.
10. Komar Z. Trzecie miasto Galicji. Stanisławów i jego architektura w okresie autonomii Galicyjskiej. Kraków, 2008. 447 s.
11. Olszewski A. Dzieji sztuki polskiej 1890–1980. Warszawa, 1988. 198 s.

REFERENCES

1. Bantsekova A. Ye. (2006). Styl ar-deko u mystetstvi Lvova mizhvoiennoho periodu [Art Deco style in the art of Lviv in the interwar period]. Candidate's thesis. Moskow [in Russian].
2. Harkot I.T. (2017). Arkhitektura Ivano-Frankivska (Stanislavova) mizhvoiennoho periodu 1920–1930-kh rokiv [Architecture of Ivano-Frankivsk (Stanislavov) of the interwar period 1920–1930s]. B. Tymkiv (Ed.). Ivano-Frankivsk : Symfoniia forte, 228 s. [in Ukrainian].
3. Holovaty M.I. (2003). Budivnychi staroho Stanyslavova (1662 – 1939 roky) [Builders of old Stanislavov (1662–1939)]. Kraieznavchyi zbirnyk na poshanu Bohdana Havrylyva [Local lore collection in honor of Bohdan Havryliv]. Ivano-Frankivsk : Tipovit, pp. 113 – 114 [in Ukrainian].
4. Kachkovska N.N. (2019). Arkhitekturne kovalstvo kintsia XIX – pochatku XX stolit u mystetskii spadshchyni Ivano-Frankivska [Architectural blacksmithing of the late XIX – early XX centuries in the artistic heritage of Ivano-Frankivsk]. Candidate's thesis. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
5. Komar V. (1997). Sproby normalizatsii polsko-ukrainskykh vidnosyn u druii Rechi Pospolytii [Attempts to normalize Polish-Ukrainian relations in the second Polish-Lithuanian Commonwealth]. *Ukrainsko-polski vidnosyny v Halychyni u XX st. : materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Ukrainian-Polish relations in Galicia in the XX century. : materials of the international scientific-practical conference]*. Ivano-Frankivsk : Plai, pp. 236 – 242 [in Ukrainian].
6. Kreizer I.I. (2004). Evoliutsiia plastychnoi movy styliya Ar Deko u vitchyzniani arkhitekturi kintsia 20-kh – pochatku 50-kh rr. XX st [The evolution of the plastic language of the Art Deco style in the domestic architecture of the late 20's – early 50's of the XX century]. Candidate's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].
7. Poliek V. (2007). Maidanamy i vulytsiamy Ivano-Frankivska. [Maidans and streets of Ivano-Frankivsk]. Ivano-Frankivsk : Lileia-NV, p. 148. [in Ukrainian].
8. Slidamy staroho Stanyslavova. Kamianytsia Hausvalda: rezhym dostupu [In the footsteps of old Stanislavov. House of Hauswald], 2014. URL: <https://report.if.ua/uncategorized/slidamy-starogo-stanyslavova-kamyanytsya-gausvalda/> [in Ukrainian].
9. V. Shpilchak, Z. Sokolovskyi, M. Holovaty; fotohraf I. Shuturma (2011). Stanislaviv – Ivano-Frankivsk: misto davnie i suchasne [Stanislaviv - Ivano-Frankivsk: the ancient and modern city]. Lviv: Svit [in Ukrainian].
10. Komar Ż. Trzecie miasto Galicji. Stanisławów i jego architektura w okresie autonomii Galicyjskiej. [Third city of Galicia. Stanisławów and its architecture during the Galician autonomy] Kraków, 2008. 447 s. [in Poland].
11. Olszewski A. Dzieji sztuki polskiej 1890–1980. [The History of Polish Art 1890–1980] Warszawa, 1988. 198 s. [in Poland].